СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Число 170. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 23. липня, 1924. VOL. XXXII. No. 170. Jersey City, N. J., Wednesday, July 23, 1924. THREE CENTS

Поступові сенатори не допи-сують Ла Фолетови.

ВАШІНГТОН, 21. липня. — Поступові сенатори, які все піддержували політику сенатора Ла Фолета в конгресі, як зачувати, не дуже то охочі попирати його президіяльну кандидатуру.

Одні з них, як Норбек, пішли з Кулиджом, а другі, Брукгарт та Норис, не дають втягати в політичну боротьбу теперішньої політичної кампанії.

З ПЕРЕДВИБОРЧИХ КАМПАНІЙ.

ВАШІНГТОН, 21. липня. — Віліем Батлер, голова національного комітету републиканської партії, заявляє, що комітет уже викінчив плян передвиборчої кампанії так що вже він задуме вже в короткім часі починати передвиборчу агітацію в цілих Злучених Державах.

Джан В. Дейвис, демократичний кандидат на уряд президента, відпочиває в стейті Мейн. Там він і приготовляє свою першу промову, з якою має виступити за кілька тижнів.

Комітет сенатора Ла Фолета повідомляє, що його кандидатура не має ніяких правних перешкод в стейті Меріленді, як про се ходили чутки.

ПЛЯН КАМПАНІЇ ЛА ФОЛЕТА.

ВАШІНГТОН, 21. липня. — Провідники кампанії сенатора Ла Фолета заповідають, що вони виступлять незадовго з поіменним докладним звітом, показуючим, як кождий з кандидатів на уряд сенаторів та конгресменів голосував у всіх справах, важних для робітництва. В той спосіб комітет сподіється усунути всіх кандидатів, неприхильних для робітників.

СУДОВА БОРОТЬБА ЗА АЙРИСЬКІ ФОНДИ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Перед стейтовим судом в сьому місті розграється цікава боротьба за гроші, зложені на боротьбу за айриську незалежність.

З тих гроший коло півтретя міліона ще й тепер находиться у нюйорських банках, а айриська „свобідна держава" недавно позвала за зворот сеї суми Де Валіру та Омару, двох визначних айриських провідників. Адвокати Де Валіри хотіли переконати суд, що айриський уряд не може їх позивати в Ірляндії, але мусить позивати їх в Злучених Державах, де сі гроші находяться.

Судя відкинув прозьбу де Валіри, признаючи айриському урядови право позивати там, де йому хочеться.

БОРОТЬБА ПРОТИ ТИФУ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Уряд здоровля стейту Ню Джерзі не хотів піти за покликом нюйорського стейтового уряду здоровля та не хотів замкнути керниць, які нюйорський уряд показав яко жерела пошести тифу. Коли однак в околиці сих керниць появилися случа занедужання тифом, нюджерзький уряд поробив заходи, щоби не дати людям пити води зі заражених жерел.

ЗНОВА БАНДИТСЬКИЙ НАПАД НА КАСУ.

БЕТЛЕГЕМ, Па., 21. липня. — Незамасковані розбійники напали на менаджера Генеральної Цигарової Компанії та забрали від нього всю півмісячну виплату для робітників компанії, разом коло 17,000 долярів.

ВОЯК ПОСТРІЛИВ ЦИВІЛЬНОГО.

СПРИНГ ЛЕЙК, Ню Джерзі, 21. липня. — Норман Вагнер, капраль стейтової міліції, пострілив тяжко в ногу цивільного Лірой Кука, як сей в пяному стані не хотів йому датися арештувати за нарушенне прогибіційного закона.

Кука відставлено до шпиталя.

ЗУДАРЕННЄ КОРАБЛІВ.

НЮ ЙОРК, 21. липня. — Нині коло 11. години в ночи зударився на Заливі Лонг Айленду паровий корабель „Босто" що належить до Істерн Стімшип Ко., та нафтовий корабель „Свифт Еров" („Скора Стріла").

Зударенне наступило серед густої мряки. Пароход „Бостон" потерпів від зударення так сильно, що він зараз почав набирати води. Він вислав бездротним телеграфом прозьби о поміч, а самий став виладовувати своїх людий та моряків на ратункові лодки. За годину всі кромі капітана та телеграфіста були вже на лодках. При перечислюванню пасажирів показалося, що від зударення згинуло 4 особи. „Свифт Еров", хоча легко ушкоджений, став перебирати пасажирів на свій поклад. На вістку, одержану бездротним телеграфом, наспіли сейчас кораблі, що плили в поблизку, та перебрали пасажирів, що плавали на малих лодках. Тоді вже й капітан і телеграфіст перейшли на другий корабель. Корабель „Бостон" зачепили до корабля „Комонвелт" та потягнули до Ню Йорку.

ШИКАҐОВСЬКА ТРАГЕДІЯ ПЕРЕД СУДОМ.

ШИКАҐО, Илиноїс, 21. липня. — Оборона двох молодих міліонерів, Лова та Ліополда, обжалованих за вбийство молодого хлопчини Френкса, заскочила нині несподівано суд заявою, що обжаловані признаються до вини та здаються на ласку й неласку суду.

Наслідком сього про вину й кару обжалованих буде рішати не лава присяжних суддів, а самий судя. Адвокати, однак, хочуть показати судови, що молоді обжаловані не були зовсім при здоровім умі, вони поповнили свій злочин.

В слідуючу середу державна прокураторія предложить судови докази, що оба обжаловані здорові на умі, а відтак адвокати будуть старатися доказати, що вони божевільні.

ЗАКИДАЄ УРЯДАМ РАБУНКОВУ СИСТЕМУ.

Ан Гарбор, Мишиген, 21. липня. — Національна Ліга Реформи Цивільної служби видала заклик до виборців, в якому каже, що причиною надужить в демократичній Вилзона та републиканській адміністрації Гардінга була так звана система рабунку, після котрої побідна партія наганяє всіх урядників противної партії та вставляє своїх сторонників.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ВІСПОЮ.

Вашінгтон, 21. липня. — Д-р Лік, головний інспектор лябораторії заразливих недуг у федеральнім уряді публичного здоровля, заяляє, що в ріжних околицях Злучених Держав появилися случаї віспи.

Уряд здоровля радить нікому не легковажити собі сеї недуги, але дати нащепитися, як що він не був недавно щеплений.

Д-р Лік каже, що віспа заповідається легким болем голови та морозом. Відтак появляються маленько червоні пятна по всему тілу. Навіть, як людина була вже виставлена на зараження віспою, то коли її нащепити віспою віспа не розвинеться.

Послідна пошесть віспи була в Америці в 1896 р.

ЗАГОСТРЕННЯ ЦЕНЗУРИ В НІМЕЧЧИНІ.

Президент Еберт підписав на днях декрет про загострення цензури для періодичної преси. Це нове загострення звернене в першій мірі проти націоналістичної преси, яка явно закликає до державного перевороту.

ЩЕ ПРО ДАВНІЙ ІКОНОСТАС.

Богородчанський іконостас, як доносять з певного жерела переховується у Варшаві і компетентні круги поробили заходи для того, щоб, його відзискати.

ЛЕТ ДОВКОЛА СВІТА ЗДЕРЖАНИЙ.

Лондон 21. липня. — „Дальший лет американських летунів довкола світа задержаний що найменше до 1. серпня.

Причиною задержання було те, що американська фльота ще не покінчила всіх приготовань для товаришення їм через Атлянтійський океан.

ЛЕҐКІ РОЗВОДИ В РОСІЇ.

Москва, 21. липня. — Большевицький уряд оголосив новий розпорядок до подружжа та розвід.

Після сього розпорядку, розвід подружа можна там дістати за пять мінут, заплативши державну оплату, що виносить коло півтора американського доляра. До розводу потреба згоди обох партій. Коли одна сторона противиться розводови, то справа мусить іти на судову дорогу і тоді розвід коштує богато. За причину розводу закон признає не лишень подружу невірність, але й не згідність вдач подругів покинення одного подруга другим, надмірну религійну побожність, религійну забобонність, ба навіть ріжницю в політичних поглядах.

Кождому вільно, однак, дістати на рік лишень три розводи.

НОВИЙ ПРЕДСТАВНИК СРСР В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

З преси довідуємося, що за попередньою згодою Чехословацького уряду, радянською владою призначено представником СРСР в Чехословаччині п. Антонова Овсієнко. Пан цей відомий українському суспільству, тим що разом знеменш відомим Муравьовим в кінці 1917 р. яко головнокомандуючий большевицькою південною армією вів наступ на Українську Народню Республіку та завалив Україну морем крові.

СТАНОВИЩЕ ШКОЛИ В БОЛЬШЕВИЗІЇ.

Недавно одержано з Петербургу листа надрукованого в закордонній російській пресі. В тому листі подаються відомости про стан російських шкіл. Оскільки всі російські розпорядження і закони прикладаються і життя окупованої України, то, звичайно і положення українських шкіл не ріжниться від російських. Зі згаданого листа видно, що становище школи в совдепії трагічне. Університети ледви животіють і стоять на передодні закриття. Робота в наукових установах не можлива. Що дня з університетів хватають цілими гуртами студентів законопачують їх в тюрму а потім без жадного попередження, без закиду якогось вини висилають на Сибір. Студентські організації (землячства розвалено. Багато студентів служить в Г. П. У. Що торкається становища початкових шкіл — то воно — не краще.

На чолі їх і дитячого виховання стоїть Ліліна (Раїч) експані Зіновева. Вона безконтрольно панує в шкільному відділі. З її розпорядження утворені дитячі інтернати, з метою виховати кадри пionерів комсомольства і ці інтернати являються гніздом морального калічення дітий. Ся пані особливо любить театральність та ріжні манiфестації і учениками цих свят являються вихованці інтернатів. З її наказу у всіх університетах піонерів комсомольства утворені „куточок Леніна" — себ то там висить портрет його прибраний прапорами та зеленю. Два рази в день рано після сну і в вечері перед сном — діти обертаються обличчам до портрету і хором співають „Інтернаціонал". Що до навчання то воно стоїть на небувало низькому степені.

ПОЛЬСЬКА ЛІВИЦЯ НАВЯЗУЄ ЗНОСИНИ З ФРАНЦУЗЬКОЮ.

На зміну польських правих код, які запобігали ласки у бувшого правого французького уряду приходить зі зміною уряду у Франції польська лівиця. Телеграма з Варшави з 23. червня доносить, що в найближчих днях заступники польського б локулівиці відідуть до Парижа для навязання ближчих стосунків з французькою лівицею. З характеру діяльности лівих польських партій, та їх відносин до національних меньшостей, що опинилися під польською окупацією можемо наперед сказати, що являться наслідувачами імперіялістичної політики представників польської політики.

НАЙБІЛЬШИЙ ПАМЯТНИК.

Найбільший памятник на світі матиме славний американський генерал Лі у Шикаго. Головна фігура цього памятника буде приблизно на 70 метрів, кінь полководця буде вищий ніж найвища египетська піраміда, а голова героя рівнатиметься величині египетського Сфінкса.

В СПРАВІ КОНФІСКАТ.

Варшавське міністер. справедливости радило над справою пресових конфіскат, які є на стільки ріжні в усіх частинах польської держави, що справді дають нямало матеріялу для обмірковання.

Гюз обіцює поміч Америки для відбудови Европи.

ЛОНДОН, 21. липня. — Чарлз Е. Гюз, американський секретар стейту, виголосив тут на обіді, уряженім одною організацією промову, в якій заявив, що Злучені Держави дадуть Европі допомогу, потрібну для відбудови, якщо Европа прийме проект Доса.

Хоча Гюз рівночасно зазначив, що американському урядови дуже трудно виступати офіціяльно, мимо сього всі газети в Анґлії приписують його промові величезне значіння.

Гюз говорив, що проект Доса запобіжить хаосови.

НЕПОРОЗУМІННЯ З БАНКИРАМИ.

ЛОНДОН, 21. липня. — На аліянтській конференції прийшло до нового непорозуміння. Сим разом банкирі, які мають дати позичку Німеччині на случай приняття пляну Доса, не згоджуються на гарантії, які їм аліянти хочуть дати для сих позичок. На їх думку, сі гарантії за малі.

ОВАЦІЇ ДЛЯ ВИЗВОЛЕНОГО ДЕ ВАЛІРИ.

ДАБЛИН, Ірляндія, 21. липня. — Де Валіра, провідник руху за повною самостійностю Ірляндії, виголосив ту свою першу публичну промову від дня свого визволення.

В сій промові сказав він, що він ніколи не піднимав оружа, хиба на те, щоби боронити конституції. Зібрані слухачі урядили йому довгу овацію.

ФАШИСТИ РЕОРГАНІЗУЮТЬ МІЛІЦІЮ.

РИМ, 21. липня. — Командант фашистської міліції предложив премієрови Мусоліні звіт, що фашистська національна міліція має тепер 373,000 зорушених людий.

Мусоліні предложив кабінетови плян реорганізації міліції, одобрений уже начальниками окружних відділів організації.

НЕ ХОЧУТЬ ПРИНЯТИ ТАБЛИЦІ ВАШІНҐТОНОВИ.

ЛОНДОН, 21. липня. — Справа поміщення памяткової таблиці для англійського поета Байрона в каплиці Вестмінстерського Абаства в Лондоні, де спочивають тлінні останки найбільший людий Англії, пригадує теж факт, що заряд Абаства відкинув уже три рази пропозицію, щоби в церкві помістити памяткову таблицю Джорджови Вашінґтонови, провідникови американської революції проти англійського уряду.

ХОЛЕРА В БОЛГАРІЇ.

СОФІЯ, Болгарія, 21. липня. — Урядові звіти показують, що від грецької границі починається ширити в Болгарії страшна пошесть холери. Можливо також, що привозять її з Югославії, де послідними часами було її кілька випадків, та з Росії, де вона має шириться в застрашаючий спосіб, але де її держиться в тайні.

Уряд Болгарії почав завзяті кроки, щоби здержати поширенне недуги. Він замкнув усі границі та видав відповідні зарядження до населення.

НЕБУВАЛИЙ ГОЛОДОВИЙ СТРАЙК.

ПАРИЖ, 21. липня. — В шкляній фабриці в Альбі, одинокій того рода фабриці з того згляду, що вона належить до союза робітничих юній та ведеться після кооперативних засад вівся від 11 днів небувалий голодовий страйк.

Причиною страйку було якесь непорозуміння межи робітниками фабрики та інжинером фабрики, соціялістом Спінетом. Спінета відклинувся до головного заряду союза робітничих юній, щоби він поладив справу, але сей не хотів мішатися в справу. Тоді Спінета вийшов на голодовий страйк. З першу страйку не брали серіозно ні родина ні товариші. Коли, однак, уже минуло 11 днів, всі стали його просити, щоби він не наражав свого життя через непорозуміння. Та Спінета не вступав. Остаточно союз робітничих юній мусів уступити та занятися справою.

В свойі заяві союз признав свою похибку, але рівночасно висказав свій жаль, що Спінета ужив такого способу переконування своїх робітників. Тоді Спінета покинув свій страйк.

І ПОЛІЦІЯ ВМІШАНА В ТЕГЕРАНСЬКУ ТРАГЕДІЮ.

ТЕГЕРАН, Персія, 21. липня. — Слідство, розведене перським урядом у справі вбийства товпою американського консуля Імбрі, виказує, що й поліція була по части винувата за сю подію, бо вона не боронила Американця, нападених товпою розярених фанатиків. Деякі свідки навіть зізнали, що деякі поліцаємі самі брали з добутими шаблями участь у нападі на Американця.

ЗВІР У ЛЮДСЬКІЙ ПОДОБІ ПЕРЕД СУДОМ.

ГАНОВЕР, Німеччина, 21. липня. — Нині почалася тут судова розправа проти Фріца Гармана, котрого загально називають опиром. Державна прокураторія, ставляючи його перед суд, заявляє, що вона доказала обжалованому 17 вбийств. Щодо других 8 вона ще далі веде слідство й має надію, що й їх докаже „опирови".

До більшости з них обжалований самий холоднокровно признався, хоча він каже, що він сповняв свої злочини в стані несвідомости. Його жертви були звичайно бідні люди, мандрівники, які були вдячні за келішок горівки та нічліг. „Опир" звичайно запивав їх горівкою, а як вони засипляли, душив їх.

Кримінольогісти (знатоки злочинности) пруського міністерства судівництва кажуть, що він небувалий оказ злочинця. Вони припускають, що він божевільний. Він мав звязки з поліцією і зараз по викриттю його злочинів поліційний заряд відправив 8 поліційних урядників за звязки з ним та закривання його злочинів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

РАХУНОК БЕЗ ГОСПОДАРЯ

Коли кілька місяців тому назад прийшли вістки з Москви, що московські большевики вийшли з новим пляном кольонізації великої частини України жидівськими кольоністами, і коли наша ґазета подала сю вістку з большевицьких жерел, тоді большевицькі аґенти стали нас лаяти за поміщення сеї вістки.

Сими днями жидівські ґазети в Америці дістали знова повідомлення від офіціяльного представника жидівських кольонізаційних орґанізацій в Росії, що большевицький уряд вже приступає до жидівської кольонізації на полудневій Україні й Криму. Коли зважити, що факт доносять жидівські ґазети та орґанізації, яких ніхто не може посудити о протижидівські видумки, що його подають за жидівською орґанізацією, яку признає самий большевицький уряд, то кождому, хто має здорового розуму хочби крихту, стане ясно, що вістка має всі признаки правди. Значить, кольонізація України Жидами справді починається.

Самий факт, що большевицькі аґенти серед українських робітників уважають за відповідне перечити собачим лаєм факт, який подають жидівським ґазетам большевицькі симпатики яко неоспоримий факт, показує, що справа нечиста. Вже те одно, що про справу України й Жидів рішає большевицький уряд у Москві, показує, що маємо до діла з розбоєм. Бо що українське питаннє на Вкраїні існує, що відносини межи Українцями та Жидами на Україні треба якось вирішити, сього ніхто не перечить. Однак, се питаннє вирішити можуть лишень Українці зі Жидами на спілку. Коли в се відношенне вмішуватися будуть чи Москалі, чи Поляки, чи хто другий, то, відомо, з сього нема добра ні Українцям ні Жидам. Московські запорядки на Україні се рахунок без господаря України, без Українця. Се рабунок, ще один черговий рабунок Москви над Україною. Такий рабунок питання полагодити не потрафить.

Ціль сього нового рабунку України відома. Москва хоче натровити Українців на Жидів, а Жидів проти Українців. Значить, в сьому кроці грають першу ноту не інтереси України, ані інтереси Жидів, а інтереси Москви. Се ще одна московська інтриґа проти України. І яко така вона питання рішити не може. Вона його лишень ще більше замотує. Через те вона є таким злочином, що його навіть платні московські аґенти оборонити не можуть.

ВІДГУКИ БІЛОГО ТЕРОРУ В ПОЛЬЩІ

Ґрупа українських діячів надіслала до пана Пенлеве, президента французької палати депутатів, такого листа:

„Пане Президенте.

„Ми нижче підписані колишні посли до українського парляменту, установчих зборів і инших українських і російських установ, дозволяємо собі звернутися до Вас з запевненням, що факти переслідувань і терору в Польській Республиці, особливо на окупованих нею землях, є безчисленними. Точніще говорять про це навіть не окремі факти, а ціла урядова система Польщі. Конституція, заснована на святих правах людини й громадських істнує, лише в ідеї, але не на ділі.

„Пан Туґут і його співгромадяне роблять спроби довести неправдивість фактів, перечислених в протесті визначних громадян Франції. Ми постараємося Вам подати матеріяли, звідкіль подібні факти можна черпати без кінця. Ці факти торкаються населення в Східній Галичині, на Волині, Холмщині і Підляшу, де на 7 міліонів Українців мешкає ледве кільканадцять сотень тисяч Поляків. Будьте певні, пане, що Вам не доведеться забрати назад Вашого протесту проти теперішнього режіму в Польщі.

„З високим почуттям великої нашої пошани до Вас: М. Шаповал, б. посол до конституанти української і російської; С. Шелухін, б. депутат, сенатор проф. Укр. Університету в Празі; Н. Григорнів, б. посол до конституанти української і російської; М. Малаган, б. посол до Укр. Центр. Ради і б. представник Укр. Республіки в Угорщині і Румунії; Др. Сисак, б. посол до Західно-Укр. Національної Ради; Д. Ісаєвич, б. посол до конституанти української та російської; І. Паливода, б. посол до Укр. Трудового Конґресу; М. Тенянко, б. посол до української конституанти; М. Обідний, б. посол до Українських Установчих Зборів; Ж. Сумневич, б. посол до Українських Установчих Зборів; А. Животко, б. посол до кУкраїнських Установчих Зборів.

ЯК ГОСПОДИН МИЛЮКОВ ПИШЕ ІСТОРІЮ

П. Н. Милюков. Історія другої російської революції. Том перший, випуск третій. Агонія влади. Російсько-Болгарське видавництво. Софія, 1924.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Як господин Милюков розвязує національне питаннє, про це читачі „Свободи" вже досить поінформовані. Тепер трапляється добра нагода розповісти, як „многоуважаемий Павел Николаєвич" пише історію.

На своїх викладах про національне питаннє, виголошених у Празі, Милюков мав перед собою живих представників тих національностий, про які він балакав. Це змушувало його до певної здержливости, бо инакше счинився б скандал. Крім того Милюков мав спеціяльну мету, виголошуючи свої виклади: „порозумітися", знайти „спільну мову" з представниками національностей. Ясно, що він тоді мусів триматись у пе вних межах і не виходити з рамців пристойности.

Пишучи свою „Історію другої російської революції", старий московський лис не потрібував числитись з такими обмеженнями. Він мав перед собою не живих людей, а папір. А відомо, що папір все стерпить. Тому в його „Історії" буйним цвітом цвітуть ті думки, що в його викладах виступали лише в виді обережних і тонких натяків.

Одною з таких думок є **чужоземне, „німецьке" походженне українського національного руху.** Можна сумніватись, чи сам Милюков, як історик і соціольоґ, бере цю думку серйозно. Занадто він розумний чоловік, щоб допустити, що чужоземна інтриґа може штовхнути який-небудь нарід на такі подвиги й жертви якими український нарід відзначив свою боротьбу за визволенне!

Але Милюков — не тільки історик і соціольоґ. Він ще й **політик**, і то політик московський, великодержавний. Як політикови, ця думка йому корисна, й він без особливої скрухи нею послугується.

Описуючи останні тижні перебування „временного правительства" при владі, Милюков принагідно спиняється й в тім часі встановились між Україною та Петербургом. Стверджуючи, що в тім часі зросла на Україні національна активність, що змагання до самостійности все більше здобували ґрунту, він єхидно додає:

„Закордонні вливи відчувались і в цю пору"... Українська ідеольоґія була „без сумніву навіяна закордонною аґітацією" (ст. 99)...

Що ж це були за „закордонні впливи" і з якого боку вони йшли? На тій самій сторінці і далі в кількох місцях Милюков дає зрозуміти, що то були впливи **німецькі**. Взагалі це його улюблена ідея, що „Україну вигадали Німці". Так, згадуючи про зїзд поневолених народів, скликаний саме тоді у Києві, Милюков інсинує:

„Зїзд народностей у Києві... являвся безсумнівним продовженнем таких самих заходів, уживаних підчас війни закордоном **при участи й грошевій допомозі Німеччини.** Зокрема, безпосереднім вступом до зїзду народностей у Києві був конґрес народностей у Лозанні, літом 1916 р., на якім дуже знати було **направляючу руку Німців**" (ст. 99)...

Отже для Милюкова „направляюча рука Німців" і „грошева допомога Німеччини"— це все річі „безсумнівні". Але треба їх зробити „безсумнівними" й для читача. Де ж докази?

Докази Милюков має, але дуже оригінальні, навіть курйозні. Він наводить уривок з одної статті, надрукованої в лозанській часописи „L'Ukraine". Але в тій статті, як сам Милюков її переказує: —

„Визволеннє України звязувалося з визволеннєм од ленінців і з **енерґійною обороною славян од германізму**, від якої під впливом „ленінського гипнозу", відмовлялась „Московія"... „Як що Московія не схаменеться", загрожувала „L'Ukraine" і не візьме знова в свої руки **оборону славян проти Германської Імперії**, то не може бути більше й мови що до права Великоросів репрезентувати славянські народи й відогравати серед них провідну ролю" (там же)...

Дозвольте, дозвольте, вельмишановний Павле Николаєвичу! Це ж якось купи не держиться! Що-йно ви запевняли, що український рух є наслідком „німецької інтриґи", а тут виходить, що „закордонні впливи" закликали до „енерґійної оборони славян од германізму" й проти „Германської Імперії"! Як же це примирити одне з другим? Що ж це виходить, Німці проти самих себе працювали

Над такими сопоречностями Милюков не дуже замислюється. Йому розходиться о те, щоб кинути на український рух тінь підозріння. А що його твердження збиваються його власними „доказами", ц е йому московський читач подарує.

Таким самим духом злої волі, просякнені й всі инші місця Милюковської історії, де згадується про Українців. Милюков наводить факти, але не вміє й не хоче зробити з них висновків. Милюков виставляє твердження, але не вміє й не хоче їх боронити. Чого там церемонитися з Українцями!

На стор. 49. оповідаючи про славнозвісну петербурзьку раду републики, Милюков зазначає:

„Промова оратора з київського зїзду національностей зробила враженнє **комічного** епізоду".

Чому „комічного"?

В иншім місці, на стор. 101, оповідаючи про ту саму раду републики, московський історик пише:

„Наприкінці засідання 17. вересня, **при порожній салі й серед іронічних вигуків** з боку присутних, делеґат української Ради Порш прочитав свій наказ".

Чому, пане-добродію, при „порожній" салі й серед „іронічних" вигуків-

Ще одна дрібничка. Настав день 27. жовтня. Большевики вже захопили в Петербурзі владу. До війська полетіли депеші, щоб ішло ратувати „временноє правительство". Одна така депеша прийшла в Невель.

Але „настрій у Невелі та в частинах, що там стояли, був большевицький. Ґенерал Шилінґ викликав до міста надійний „курінь смерть", що складався з 700 вояків-Українців, та обсадив ним почту, телеґраф і двірець" (ст. 260).

Чи цей дрібний, але такий красномовний факт не послужив би для чесного **історика** підставою, щоб задуматись над ріжницею московської та української вдачі? Чому це настрій у всіх військах був большевицьким, а один лише український курінь залишився „надійним" і сумлінним до своїх обовязків?

Господин Милюков над такими „пустяками" не задумується. Йому залежиться на тім щоб скріпити в своїх земляках переконанне, що Україна є нероздільною частиною Росії, що „відірвати" її хотять лише самі „Німці" й німецькі аґенти. Байдуже, що докази „німецької інтриґи" обертаються в свою протилежність, що докази української несолідности лише підкреслюють московську невихованість і дикість. Для політика Милюкова бачимо, що навіть розумні і вчені Москалі починають думати не головою, а **утробою**, як тільки мова заходить про Україну й про її визволенне зпід московського ярма. Чого ж тоді сподіватись од Москалів темних і невчених?

Прага, 5. липня.

Радянин.

Матвій Костишин.

МОГУТНИЙ САМСОН.

Краю мій краю, украдений раю!...
Закутий народе! Гірко жить тобі
Скитальцем у наймах на своїй землиці
Запрягають в ярмо в двайцятій добі.

Деж поділась воля, що кровю обмив ти?...
Мережав ти долю цвітами лелій,
Ти відчинив браму волі і свободи,
Могилами поле вкрилось за труд твій

Ти відчинив браму на всю Україну;
Кругом все раділо і дзвін гомонів.
Док' неситий ворог не забрав землиці,
Тебе скув в кайдани і дзвін занімів.

Замовк, мов з роспуки, як узрів бенкети,
Немов за покуту молився би так,
А радісний гомін наче скрився під землю
Шукати, де Горта, де то Залізняк.

— — — — — — — — — — —

Знова опинився велитень в неволи,
Неситі гуляють, свиту з него друть,
Ярма накладають на землици рідній,
Орють лан широкий, в кайдани кують.

Утомився велит і мріє про волю —
Чи се було в яві?... чи був тільки сон?...
Бо днесь рвать кайдани і здобути волю
Здолає лиш тільки могутний Самсон.

Пождіть!...
Україна зродить ще Самсона, —
Може і зродила тільки хвилі жде! —
Що в велику сімю поєднає
У бій з ворогами завзятий піде.

Щоб потішить матір в її безталаню...
В руки візьме керму могутний Самсон,
Роскує народи, зійде сонце волі
Від Сяну, Карпатів по Кубань і Дон.

Джемейка, 18. липня, 1924.

ПОЛЬСЬКИЙ ГНІТ НА КРЕСАХ.

Бортьба проти Українців і Білорусинів в Польщі росте з кожним днем. З білоруських певних джерел маємо дані про утиски над білоруською пресою. Кріватою рукою Польщі, за пятилітний період її панування в окупованій частині західної Білорусії, з 48 ґазет, що виходили в Білорусії, на 1. січня 1924 р., лишилося тільки 2. Решта заборонена. Багато з тих ґазет жили як метелики не більш одного дня. За час свого істнування Польща мала 17 міністрів закордонних справ і на кожнього зних припадає майже по три припинених рілоруських ґазет на кресах. Справді, велика перемога польської дипльоматії.

З КОГО БРАТИ ПРИМІР?

1) Жіночий Відділ Січи ім. Богдана Хмельницького в Ню Йорку переслав до Обєднання в Филаделфії 100 (сто) дол. на живий памятник по замордованій Ляхами покійній Ользі Бесарабовій і пише:

„Хай та наша скромна жертва буде хоч слабим сьвідоцтвом тої душевної траґедії, яку ми переживаємо, слухаючи раз-у-раз про страшні ляцькі зьвірства в рідним краю. Ми Січовички радіби з цілої душі допомогти нашим братам і сестрам визволитися з ляцької неволі. Та сили наші за слабі. Загал наш зневірився і стратив духа. І в тім корінь лиха. Але ми віримо, що це не потребає довго та що козацьке завзяття огорне наново всіх американських Українців. А пора до праці догідна, бо під Польщею валиться земля і є надія, що і вона покотиться незабаром в пропасть".

2) „До Обєднання в Філядельфії, Па. Я низше підписаний засилаю 12 дол як народний податок, 10 дол. на політичну пропаґанду в справі визволення західно-українських земель згл. на делеґацію до Ліґи Народів та 3 дол. на ратунок знищених гураґаном народних інституцій в Яворові. Тішуся, що за кордоном зачинають наново політичну пропаґанду, бо то дуже важна справа. То що за послідний рік так мало зроблено в тій справі відбилося дуже погано на положенню нашого народа в краю. Винні в тім і американські Українці, бо занехали жертви на ту акцію. Дай Боже, щоби тепер пішло на краще. Іван Онуферко, Пітсбурґ, Па".

3) Сестрицтво Неп. Зач. Пр. Діви Марії, Від. 290. У. Н. С. в Куртіс Бей, М. Д. переслало через Анну Хімяк 10 дол. на політичну пропаґанду і пише:

„Читаємо в часописях, що треба рушити нашу справу, а також вислати делеґацію до Ліґи Народів, щоби представити там то пекло, яке настало тепер на нашій землі. Наше Сестрицтво розважило ту справу на мітинґу і всі одноголосно признали, що то справа важна та що належить її негайно поперти. Ухвалено вислати з каси товариства 10 дол. та повести збірку ще зосібна в громаді. Дай Боже, щоби ми були добрі на початок та щоби Ви зібрали вкоротці тих 5.000 долярів, про яких писано в „Свободі".

4) Від української громади в Шамокін, Па. переслали о. Шаршонь і А. Дроздик 163.88 дол. і розділили як слідує: На делеґацію до Женеви 25, на Рідну Школу 69.44, на лемківську укр. бурсу в Новім Санчи 34.72, на укр. інвалідів 34.72 дол.

Тою жертвою документують наші брати Лемки як найкраще свою солідарність з боротьбою за визволеннем рідної землі і дають прекрасний примір до наслідування другим.

5) „Читаю в „Свободі", що треба гроша на дійсно важну і пекучу справу. Колиж справа важна, а в ню чейже ніхто сумніватися не буде, то нема що довго думати і писати, а треба в першу чергу гроші післати. Від себе посилаю 10 дол, та бажаю Вам, щоби попер Вас в Вашім труді весь загал, бож то не йде для чужого, а на ратунок рідних братів. Юрко Мичуда, Нортгемптон, Па".

Всі жертви на визвольну боротьбу в старім краю належить слати на таку адресу:

Obiednanye, 847 N. Franklin St., Philadelphia, Pa.

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

До роботи!

В Свободі знова є тепер богато ріжних статий і дописий над котрими кождий Українець повинен поважно застановитися, бо ті статті і дописі мають велике значінне для цілого українського загалу. За найліпший доказ нехай буде для нас теперішний застій, який навістив наш загал в Злучених Державах, що поділив нас на малекі групи, через що спиняється збірка фондів на народні цілі. Польське правительство між тим здушило українське життя; тисячі наших людий польський уряд загнав до тюрем, та розбив українські товариства і організації. Тепер всім Українцям в ріднім краю звязано руки і закрито уста, що навіть не вільно виступити проти кривди, що діється над українським народом, а хто заступиться за українську справу, хто піднесе свій голос за рівне право для українського народу, за його волю і самоправність, того зараз заковують в кайдани, і бють до смерти і саджають до тюрми. Проте є святим обовязком Українців в Америці помогти нашим браттям і сестрам в ріднім краю, вияснити нашу справу перед світом, виступити проти кривди що діється, над українським народом в ріднім краю і оголосити його потреби в змаганню до вільности і самоправности. Але тре нам памятати, що ми одинцем за слабі і немічні.

Ми маємо тут Обєднанне, котре вже зробило богато, однак ми мусимо постаратися, щоби воно зробило ще більше. Треба розвести більше агітації, щоб допомочи Обєднанню зібрати народний податок. Такому оплаканому станови можна зарадити при помочі народних віч. Коли оголоситься публично, що в якійсь місцевости має прибути такий а, такий делеґат, буде реферувати на віччу то нарід прийде, а як делеґати будуть добре свідомі в народній роботі, то фонди на все знайдуться. Місцевий комітет певно вистарається о відповідне місце на віче, і запросить нарід на означений час, і успіх буде великий.

Може дехто з наших байдужних скаже, що тепер не пора на віча, бо за горячо. Воно правда, але якби ми перенеслися гадкою в нашу любу Україну і пригадали собі, що там наші браття і сестри мучаться в теперішнім часі по тюрмах, що їм також за душно сидіти в підземних льохах, що вони нарікають на нас, що ми за них забуваєм в той час, коли вони находяться в прикрім положенню, коли згадаємо за наші школи і народні інституції, які ждуть на поміч американської еміґрації, тоді певно не будемо зважати ні на горячо ні на другі малі невигоди.

Тепер наша ціла Україна від Сяну по Кавказ перевернена до гори ногами. Сотки тисяч нашого народу сидять по тюрмах; така сама часть ще не мають даху над головою, і помочі їм нізвідки дістати. Кромі сего много інтеліґенції чорно бідує на еміґрації Хтож їх підпоможе, як не ми самі? Як наші люди будуть гинути по тюрмах, то ми тут згинемо від сорому передчужим народом. Але до того треба праці і доброї волі. Ми вув богато можем помочи і богато зробити добра для наших братів, бо ми на воли. Нині на такі викрути нема місця, що за горячо ані на нашу байдужність. Борітеся, поборете — сказав Тарас Шевченко. Не оглядаймося на марні напасти наших ворогів. Єднаймося у велику українську громаду і цілою громадою до діла! Виступити мусимо чесно і сильно за змагання української нації до національної вільности.

Тимко Милещук.

МАРС КОТИТЬСЯ БЛИЗЧЕ ЗЕМЛІ.

В серпні ц. р. планета Марс буде на максимально близькому віддаленню від землі, бо всього на всього 34.600.000 миль. Американські астрономи рішили використати цю виїмкову сприятливу нагоду для наукового експерименти. На горі Юнґфрав вони оставлять два великі радіотелеграфічні апарати. З одного з них вишлють вони телеграму до мешканців Марса. А рдугим апаратом мають надію одержати відповідь від Марсіянців". Нас цікавить те, на якій світовій мові „Марсіянці" дадуть відповідь?

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

КОМІТЕТ ПОМОЧІ БУДОВИ ЧИТАЛЬНІ В БОЛЕХОВІ.

Д. Ів. Ватраль, мешкаючий під числом 817 Норт 8-ма вулиця у Филаделфії одержав зі свойого рідного села, Ролева письмо з просьбою о допомогу в справі дубови в сім селі дому читальні „Просвіти". В селі основано кооперативу і заряд кооперативи звернувся за посередництвом згаданого до всіх односілчан з Ролева, переживаючих тепер в Америці а є їх много не тільки у Филаделфії але також много в Деслодж, Мо., щоб вони зволили зложити по кілька долярів на ціль будови дому „Просвіти" в селі.

За уряд кооперативи в селі Ролеві підписалися: Михайло Дуб, Николай Заяць, Николай Янів, Петро Ватраль, Іван Волошин, Михайло Янів; за уряд читальні „Просвіти" підписані: Николай Заяць, Дмитро Андійовський і Павло Викликач. Місцевий учитель, який виховав вже кілька поколінь патріотів у селі, д. Михайло Дуб прикінци сеї просьби також долучив своїх кілька горячих слів до бувших своїх учеників, щоб вони не забували за своє рідне село і допомогли йому в цім висококультурнім ділі.

У Филаделфії з односілчан Ролева завязався комітет, в якого склад входять д. Іван Ватраль, Н. Паращак і Ів. Паньків і сей комітет до сеї пори зібрав суму 35.00 дол. Всякі жертви від односілчан з Ролева просить висилати на подану в горі адресу.

В. Будзиновський.

В ДОРОЗІ ДО СВОЇХ

Історичне оповідання (свобідно за Майом).

(8)

Пустилися чвалом назад. На тропі перед самим лісом лежала галузка, кінцем звернена до ліса. Вона очевидно, говорила ворогам Місаха, що вони повині вїхати в ліс. Сивенький підоймив галузку і поклав її так, що вона своїм кінцем показувала дорогу попри ліс, просто до броду ріки Сарансу. Сто кроків дальше Сивенький поклав другу таку галузду і на деревах, які були по дорозі, понадлупував кору. Коли причвалали над ріку, Сивенький витяв надломану Садуком трощу зі словом „Анґора": вкинув у ріку. Троща поплила. Сивенький зломив другу, вишкрабав на ній кінцем кінджала „Саманлі-Адана" і нахилив її так, що кінець був звернений на полудневий захід.

Як знайдуть і прочитають, — промовив, то будуть гадати, що ти, перейшовши сей брід пішов навкола до Саманліча і далі Саманлічем до Адани. Тоді вони, щоби тебе переймити, мабуть пустяться навправці долі Сарансу аж до Сайгуна. аж там проберуться на той бік і будуть дожидати тебе. Тепер засядьмо в ліску на сім горбі і ждім, що з того вийде.

А як вони знайдуть мій табор?

Не знайдуть, бо я усунув знаки Садука, які вели в ліс. Вони будуть квапитися і оминуть твій табор, ідучи за дороговказом, який я поклав на місця галузки Садука. Підуть попри ліс в котрім твій табор і прийдуть сюди.

Оба пішли парусот кроків горі рікою і вайшли в чагарник. З того місця видно було брід і цілу просторонь, на яких верств в сторону, з котрої мусіла надїхати погоня.

Бачиш, як далеко видно відси? Хочби увійшли в ліс, то побачимо її в пору і в пору поспіємо таборови на поміч.

Поприсилювали коні до дерев і посідали так, що їх ніхто не міг доглянути, наколи вони мали перед своїми очима весь простір, неначе перед собою на столі. Сивенький час до часу водив по околици своєю люнеткою.

Може то не погоня за мною? — замітив Місах, коли сиділи вже з годину і ніхто не показувався. — Може то були які мандрівники, котрі пішли цілком в иншу сторону і ми тут дурно марнуємо час, дожидаючи їх?

І се можливе, — Сивенький відповів, — прикладаючи до ока люнетку. — Вже йдуть! Буде їх яких пядесять їздців. Ідуть поволи, бо один, що їде попереду, разураз дає рукою знак, щоби похід задержався... Тепер знов станули. Передущий скочив з коня, схилився до землі і підніс щось. Мабуть знак Садука. Знов скочив на коня. Пустилися чвалом.

Вже й я їх бачу голим оком, — сказав Місах. — Іде пів сотні під проводом мого брата. Вже підійшли до ліса.

Місах затрусився. Йому бачилося, що провідник показував рукою в ліс.

Богу дякувати! — сказав на голос, коли побачив, щ оватага пустилася попри ліс, так як се предвидів був Сивенький

Ватага задержалася аж коло броду. Провідник, що пильно роззирався, не оминаючи ні деревинки, ні корчика, схилився і підніс трощу. Оглянув її і подав ватажкови.

Тепер брат читає, — Місах промовив дріжачи. — Я цікавий, чи дасть себе здурити

Бей кинув трощу в воду, показав рукою на полудне і пустився туди чвалом. Ціла ватага почвалувала за ним і щезла за деревами.

Не казав я?! — Сивенький крикнув. — Вони не сумніваються, що ти поїхав туди. Тепер вже можеж безжурно взяти на Анґору. Заки вони заїдуть до Сайгуна, заки зміркують, що ти надув їх, як взагалі зміркують се; заки вернуть і заїдуть до сего місця, за тобою будуть вже дві третини дороги до Анґори.

Брате! — Місах крикнув — чим я віддячуся тобі?

Подякуй інґлісови, бо то головно його заслуга. Якби його стріла була не зійшлася з грішним тілом Садука, то мені було би ані на гадку не прийшло, що між твоєю челядю зрадник.

Як будемо так мудрішкувати то вийде ще і таке, що спас мене ані ти, ані твій інґліс, тільки один Садук, чи його грішне тіло. Як би він не наставив був свого грішного тіла під стрілу то ти бувби н езнав, що він підслухує нас. Ти був би не приказав слідкувати за ним, а був би там не пішов за ним і не знайшов пороблених ним знаків. Як би Садука взагалі не було у мене, то замісто него був би причепився до мене инший зрадник, зручнійщий, ніж Садук. Або й без зрадника в моїм таборі погоня була би знайшла мене. Я не птах, котрого крила не лишають сліди. Саме тому, що у мене був зрадник Садук, уможливило справленне погоні на фалшиву дорогу. Отже спас мене не хто инший, як Садук. Шкода, що не маю доньки. Як би мав, то з вдячности дав би йому... Ось бачиш, до чого доводить твоє мудрішкуване. Я не мудрішкую дивлюся на діло так, як воно було. Ти спас мене, мою жінку, моїх синів. Ти зробив, що ми всі заїдемо до Анґори здорові, не втративши нашого скарбу, який я тащу на десяти мулах... Один камінь... найтяжщий камінь впав з мого серця. Зате на його місце усадовився другий. Се турбота, як віддячитися тобі.

Не журися, людська доля збагнена. Людський розум не годен предвидіти сего, що завтра... що за хвилину буде. Може ти будеш мати нагоду і змогу вигодити менсі.

Не дай, і дай Боже.

Не дай, щоби тобі була така поміч потрібна. Дай Боже, щоби я не мусів вмерти твоїм довжником.

Вернули до ліса і по хвили ціла валка пустилася в сторону, Анґори. З ліса виїхали всі, з виїмком одного Садука.

Не бачу Садука, — Сивенький звернувся до Місаха. — Може втік?

Втік,— Місах процідив крізь зуби.

То не добре між твоїми людьми мусить бути ще якийсь зрадник, його спільник. У власних силах Садук не міг розпутатися.

Він мав двох спільників, котрі йому помогли втечи... на гиляку. Вже не буде робити знаків, ані підслухувати.

Валка їхала поволи і безжурно, бо погоні вже не боялася. Провідник Місаха сказав що за два дни будуть в Анґорі.

Маєш певність, що в Анґорі будеш пезпечний?, — Сивенький спитав Місаха.

Не лиш буду безпечний, але й пімщу смерть мого батька. Може й беєм стану. Валі Анґори завдячує мому батькови і мені не менше, як я тобі. Вони були великі приятелі. Для мене він всьо зробить. Се тимбільше, що мої вороги, й його вороги.

Твій валі, також валі. Має таку саму силу. В Езурумщині більшу ніж валі в Анґорщині.

Анґорський валі любимець султана. Він першим між намісниками Азії. Ноги ерзерумського... глиняні. То злодій, котрий обкрадає не лиш підданих падишаха, але й самого падишаха. Такі самі всі инші достойники Ерзерумщини. Я везу докази. Анґорський валі знайде дорогу, котрою сі докази замандрують до султана.

Ти питав мене, чим міг би віддячитися мені за ту вигоду яку я тобі зробив. Як ти справді в ласках у валього, то можеш мені зробити дуже велику прислугу. Лиш не знаю, чи дасться се зробити так, щоби ти не втратив його ласки.

Ґовори, в чім діло. Передумаємо. Будь що будь, поможу тобі, хочби прийшло до того, що ласка валього перестане над мною світити. Моє життя і життя моєї родини більше варта, ніж ласка такого достойника, як валі одної турецької провінції.

Отже слухай. Ти ще не знаєш, яка ціль моєї подорожі.

Ти хиба забув, що вже сказав мені. Я з твоїх власних уст чув, що хочеш знайти оселю Запорожців, з котрої ти вийшов і котру Турки перекинули до Малої Азії.

Се правда. Але я ще не сказав тобі, що я хочу зробити, знайшовши тих Запорожців.

Міркую, що хочеш між ними доживати свого віку.

І в тім не помиляєшся. Хочу лишитися між ними, але не там, де вони тепер сидять. Я наважився перевести їх на Кубань, де вже сидить головна сила Запорожців.

Ти?! Ворог Москаля?

Я ворог Москаля, але ті, що вже сидять на Кавказі під московською кормигою, також вороги Москаля. Вони жиють під ним і служать йому під примусом... до слушного часу. Живучі під Москалем в більшій купі, бодай не загинуть лишаться Запорожцями. Непримирімі, ось як ті, з котрих я вийшов, не вертали під царя і жили далі під Турком, бо гадали, що відбудують Запороже на турецькій землі. Гадали що яка війна між Турком і Москалем завалить Московщину і тоді всі Запорожці вернуть на свою дідизну над Дніпром. Сі війни прийняли непримиримі Запорожці помагали Туркам. Я цілком припав був до турецького війска. Виграла Московщина війну, нині, наслідком все було ослабленне турецької сили. Ми додумалися до того, що Турок нам вже не поможе, та щоті, на світі розсіяні Запорожці, котрі не пристануть до кубанського війска, розпливуться в чужих народах, посеред котрих живуть. Щоби лишитися Запорожцем, кождий Запорожець, деб він не був, повинен пристати до тої запорожської громади, яка тепер найбільша. Найбільша запорожська громада тепер на Кубані. Туди повинні потягнути всі Запорожці. Туди повинні потягнути гакож громада, котру Турки перекинули з під Солуня аж сюди.

Отже ти хочеш від валього Анґори виклопотати дозвіл переселення твоїх Запорожців на Кубань? Сего дозволу не лиш не дістанеш, але й сам ідучи з такою просьбою до валього, важиш своїм життям. Як твою громаду Запорожців перекинули з Европи аж сюди то лише тому, щоби вони не вертали під царя і не скріпили военної сили Московщини. Тепер заноситься на нову війну з Московщиною. Як ти прийдеш до валього з просьбою, щоби відпустив Запорожців на Кубань, себто до Росії, то він возьме тебе за московського аґента. З тобою поступлять, як зі зрадником, бо ти турецький баша.

(Дальше буде).

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

Дописи.

БАЛТИМОР, МД.

Збірка на „Рідну Школу".

Дня 29. червня, на заклик о. В. Маньовського, зійшлися свідомі Українці до церковної галі і зложили складку на Рідну Школу в сумі $19.25, що з попередно зібраними $2.50 учинило разом суму $21.75, яку віслано до „Обеднання.

Зложили слідуючі: По $.00: о. В. Маньовський, Гр. Шулька і Ф. Захарків; по 1.00: И. Гуцуляк, І. Сапливий, С. Сапливий, Ю. Маньовська, П. Боднар, І. Шпатура, И. Семенків, І. Остапів, И. Приймак, І. Семенків; по 50 ц.: Н. Маньовська, П. Мармаш, И. Накритко, М. Маньовська, Я. Семенків; по 25 ц.: Ю. Дибський.

На жаль не всі Українці памятають за свою рідну матір, а є богато таких, що сміються із її „полатаної сорочки", сміються із біди та недолі, які переживає наша вітчина і наш народ.

Колиж прийде той час, що усі діти України обступлять її вінком і уструть її сльози, що вже тільки віків пливуть по її зболілім обличчю? Коли увінчаемо її вінцем слави і вложимо на неї золоту одежу волі і щастя?

И. Семенків.

„НОВА" НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА.

Промова посла з Українського Клюбу Сергія Хруцького в польськім соймі дня 21. червня ц. р. в буджетовій дебаті.

Великодержавна манія.

Високий сойме! Багато дечого маємо сказати при розгляненні буджету мін. внутр. справ хоча знаю, що мая промова, не лише з огляду на порожні посольські лавки буде голосом вопіющого в пустині. Якось тут були ми свідками, як соймова правиця та лівиця обвинувачували себе взаїмно, що нездарно ведуть закордонну політику. Та ніхто з панів не добачив джерела цієї невдачі, а джерело пливе з нездарности політики внутрішньої. У цій внутрішній політиці майже першу ролю грає міністерство внутр. справ. Політику міністерства супроти Українців можна зясувати коротко як дуже ворожу.

Джерело цього ворогування пливе з кількох елементів: першим з них є великодержавна манія, на яку занедужали всі польскі партії, з виїмком „союзу пролетаріяту міст та сіл". Сучасна Польща зовсім забула про гасло вільні з вільними, рівні з рівними, яке колись у її боротьбі за незалежність зеднало їй симпатію мойже всієї світової демократії. Це явище тим більше дивоглядне, що в життi світа трапився факт історичної ваги: всесвітня війна, яка почалася від гасла великодержавної ідеї і скінчилась повною її поразкою, а перемогою національної ідеї, що виставила гасло визначення народів. З цієї історичної доби Польща не зробила ніякого висновку, нічого не навчилась з досвіду завойовницьких держав. Навпаки, Польща, забуваючи про своє колишнє святе гасло, нехтуючи ідею самовизначення народів, силкується воскресити великодержавну ідею і дарма, що ще недавно сама йшла проти імперіялізму, нині веде завойовницьку політику. І саме тому, послідовно Польща мусить далі йти слідами завойовницьких держав, які супроти поневолених народів користувались ідеєю уніфікації.

Нова метода.

Одначе мушу бути справедливим і мушу вказати на деяки йпоступ у цій політиці гнету. А саме: — завойовницькі держави, які прикладали у національній царині уніфікаційні методи, одночасно брали на увагу, як мога широко, компензації на економічному полі. Одначе такого випадку, щоби вживати супроти якогось народу уніфікаційної методи, а одночасно нехтувати його економічні потреби, ще й кривдити його з господарського боку, такого випадку новітня історія не знає. І саме цей новий тип національної політики Польща силкується витворити; на славянських меншостях на окраїнах тяжить гнет національний та господарський.

На щастя, цей погляд не є виключно моїм, людини, яку лише тому, що є Українцем — уважають ворогом. А є це остаточний висновок — прошу звернути на це увагу — п. Константина Сроковского. Ось чому ми лише маємо право докоряти Полякам за їх вороже становище до нас, а не навпаки. Пос. Ґрінбавм зовсім влучно назвав міністерство внутрішних справ міністерством до боротьби з внурішнім ворогом — воно иншим бути не може. Для наглядного доказу, що воно так — досить торкнутись кількох справ, при чому для конкретного їх змалювання користуватись-му фактами, запозиченими майже з учорашньої днини, тому, що майже кожна днина постачає нам чимало матеріялу.

Перш усього: справа горожанства. Українській інтелігенції та духовенству відмовляють признання прав громадянина, тому, що домагаються від них предложення виписів зі списку населення. Такий розпорядок є сам у собі суперечний з версайським договором щодо національних меньшостий, як це доказав один з найвизначнійших професорів права у Франції, Ляпрадель. А що торкається прикладення такого розпорядку до т. зв. кресів — то воно є попросту фантастичне, тому, що під російською владою не вписували до книг — інтелігентної кляси. Польська адміністрація мусіла знати про це, а проте зробила з цього легкий засіб, щоби натиснути на інтелігенцію та духовенство. Ті люде живуть у стані повної непевности щодо завтрішньої днини, тому, що кожної хвилини можна їх виселити. При помочі такого засобу приневолюють тепер духовенство, щоби воно згодилось на введення автокефальної церкви у Польщі. Докази: пп. старости у містах Володимирі та Рівнім.

Димісії та заборони.

Адміністрація не лише сама користується цим засобом терору, але ще й позичає його чемно иншим державним органам. Жмінка нашої інтелігенції, як ау свій час, майже чудом, одержала державні посади, нині живе постійно під загрозою димісії, з единої причини, що не має польського громадянства. Скільки разів треба було вживати заходів у ріжних міністерствах, щоби не викидати цих урядовців.

Щоби спинити культурну працю, адміністрація крім терору супроти інтелігенції, вживає ріжних метод про які навіть не в силі були збагнути завойовницькі держави. Культурним та економічним українським інституціям забороняють поширення своєї діяльности на инші ділянки життя, добачуючи скрізь політичні тенденції. Нпр.: — недавно відкинено затвердження статута українського педагогічного товариства в якому передбачувалось, що ця інституція має поширити свою працю на всі українськ іземлі. Я питаюся вас, панове, чи й далі ви маєте намір розривати на шматки живе тіло єдиного народу? (Голос: Нісенітниць не мусимо слухати. Крик, Ріжні вигуки. Маршалок дзвонить. Оплески на українських лавах. Голос: Ви платите ґрунтового податку 32 сотиків а решта 90).

Що більше. У деяких випадках зачиняють навіть уже істнуючі культурні інституції, і відмовляють леґалізації нових, як нпр. „Просвіту" у Горохові. Забороняють збирати складки на просвітну ціль. Забороняють навіть улаштування театральних вистав, концертів та відчитів. Супроти політичних інституцій — прошу взяти приклад української соціял.-демократичної партії, яка істнувала леґально 30 літ, а нині стероризована скривається у підземеллі.

Свобода зборів та преси.

Про свободу зборів шкода й балакати. У однім Львові влада заборонила 13 разів скликання віча в освітних цілях, а навіть посольські справоздавчі віча розганяє поліція. На яких підставах це робиться, відчитаю панам документ, який я одержав учора. „Польске воєвідство, староство Берест, дня 22. серпня 1923 р. ч. II. 1646. Берест над Бугом. До п. Ляйзора Каплана, основателя професіонального союза візників у Берестю над Бугом.

Отсим повідомляємо, що п. поліський воєвода рішенням з дня 18. VI. 1923. не надав законного права союзові візників у Берестю н. Б. Одночасно слід вияснити основателям, що п. воєвода схильний ще раз розглянути справу легалізації згаданого союзу з умовиною, що основателі очистять його від матеріяльних та формальних похибок і дадуть повну та безоглядну гарантію, що провід союзу складатись-ме у майбутньому з людей зовсім певних, політично та морально, які не дадуть взяти над собою перевагу елементам ворожим суспільному устрою польської держави".

Щодо преси, то майже кожне число українських часописів має на собі пречистий заголовок: „По конфіскаті, другий наклад". Поступова українська преса стала білою, бо світить білими місцями. Цікаво, що те, що без перепон появляються друком, н. пр. у холмськім „Нашім Життю", не може появитись у Львові, в одному українському часописі конфіскують те, що надруковано в инщім польськім у Львові або навіть иншім українськім.

Адміністрація — церковною владою .

У иншій царині духового життя українського народу, у сфері релігійній, адміністрація зовсім не рахується з основами конституції. Доходить до того, що православним священикам не дозволяють брати участи в богослужені, як це сталось в Яблочинськім монастирі. Що більше: адміністрація вже сама стає джерелом церковного права у православній церкві. Ось розпорядок лідського староства з дня 8. марта 1924 ч. 1380, в якому пишеться про те, що церковна рада може складатись тільки з людей, які мають не менше як 2 гект. власної землі. Лише такі особи можуть брати участь у виборах — що торкається і духовенства.

Головою зібрань повинен бути війт, чи пак: бурмістр, щоби лише був християнином, отже виходить, що не маючи двох гектарів землі не вільно бути православним. Головою на православних зборах може бути і католик, за те православний священик не може брати участи у зборах своїх вірних. Чи можна вже далі йти в цьому напрямку? Ні Турки, ні Татари чогось подібного не робили; навіть большевики, здається, не дійшли до цього.

Роля старостів.

Таким способом спинює адміністрація культурне та духове життя українського народу. В инших царинах, як нпр. суспільно-господарській, бачимо те саме. Перш усього насилують збірну волю населення. Староства не шанують принципу виборів в інституціях самоврядування. Ріжними методами насильства, пп. старости стараються не допустити, щоби громадським радним, членом соймику чи війтом вибрали Українця. Це спроби є тим більші, чим більша є посада особи. А якща буває так, що навсупереки заходам, вибори не дали висліду бажаного паном старостою, тоді з ріжних придумуваних причин не затверджують вибраних осіб.

Я міг би навести численні приклади, одначе не маю на це часу. Згадаю лише, що в цій справі ми кілька разів зголошували інтерпеляцію і вчора зробили це ще раз. Старости за всяку ціну піддержують тих, якими понасаджували посади війтів та громадських секретарів, здебільша Поляків, хоча Поляків є по українських селах у середньому не більше як 3 проц. Справи пішли так далеко, що навіть зловживання за злочини польських війтів скриває влада.

Для прикладу наведу інтерпеляцію про діяльність війта шумської громади, пов. кремінецького, п. Кобилянського, секретаря берестецької громади, у повіті Дубно, п. Влодарчика, — радника громади Хорів, пов. Острожського, п. Адамского, — секретаря громади Кримно, у Ковельськім повіті, п. Ружицького. Таким робом насилують збірну волю населення. Не досить того. З метою залякання населення, адміністрація користується масовими арештами, часто при помочи провокації, як це було в Острові, де якийсь Струмецкі, провокатор, видав поліції за великі гроші список буцім-то заговірників, а при особистій перевірці з людьми признався до провокації.

Карні експедиції.

Адміністрація вживає часто ще й сильнійшого засобу: висилку карної експедиції. Для прикладу наведу карну експедицію на чолі з п. Лісецьким, заступником старости у Кремінці, вислану до села Піщатинці. Тамошні селяни взяли в аренду на 36 літ землю у п. Камінського; одначе згодом цей пан продав землю Мазурам. Селяне не хотіли відступити від своїх прав і тому вислано на них карну експедицію, яка у нелюдяний спосіб побила їх. Підкреслюю тут і момент узурпарції з боку адміністрації прав приналежних судовій владі.

Для характеристики відношення адміністрації до суду наведу ще й другий, зовсім свіжий факт, записаний тут у Варшаві, на вчорашній судовій розправі в справі архимандрита Смараґда. Діло було таке: суд візвав як свідка архиєпископа Володимира, одначе староста заборонив йому виїзд до Варшави.

„Скільки є бандитів?"

Крім карних експедицій адміністрація ще частійше вживає індивідуального террору супроти населення через поліцію. У цьому явищі слід зазначити скільківть поліції. Поліції у цілій державі є 48.749. Не зроблю помилки кажучи, що на території „кресів", — де уряд п. Вітоса заповів збільщення збройної сили а за ним пішов генерішний міністр п. Ґібнер — є тепер 30.000 поліцаїв. Не хочу прибільшувати, тому візьму цифру 20.000. Я завдав собі праці та перерахував скільки є вчителів на цих землях. І дійшов до цифри 6.390. (Голоси: А скільки є бандитів?).

І ось у світлі цих цифр найкраще виходить польський месіянізм, це несення культури на схід, про що згадував з такою гордістю воєнний міністр ґен. Сікорскі. На пять носіїв польської культури один є вчителем, а чотирох поліцаями. (Голос: А скільки ви нарахували бандитів?). І яку високу культуру несуть ці поліцаї? Для характеристики згадаю тільки два факти з їх діяльности, поминаючи вже славну справу Бесарабової. У повіті горохівськім та володимирськім бродить бандит Доманьскі, бувший поліцай, так само як бувшим поліцаем є славний бандит Муха-Міхальскі. До боротьби з Доманьским вислали агентів тайної та явної поліції. І щож? Виявилось, що деякі з цих тайних агентів самі під фірмою Доманьского займаються грабіжництвом. Одного зтих агептів, який — зі своїм товаришем напав у тартаківськім лісі на війта Лісовця, цей війт пізнав, бо бачив його багато разів у громаді.

А ось другий факт: 30. мая с. р. в год. 11. ранку переходив через село Цілунь пов. кобринського, на Поліссю, селянин акМсим Челянюк і вступив до одного господаря напитись води. Там застав поліцая Несторовича, з постерунку Жабинка. Коли селянин вийшов з хати, поліцай вибіг, і крикнув „стрівай!" Дарма, що Челянюк як стій зупинився, він почав приготовлятись до стрілу. Челянюк крикнув: „Не стріляйте, бо яне втікаю". Це саме прохання звернули до нього і инші селяне. Одначе поліцай вистрілив і вбив його на місці. По вбитім залишилась вагітна жінка і двоє малолітних дітей.

Ось як полюють на людей, оМв на дикі звірята. І це називається нести лад та культуру на схід. Ми дякуємо за таку культуру. З огляду на це все, я в імені українського народу ставлю внесок, щоби счеркнути диспозицийний фонд міністерства, як і позиції на піддержування поліції та її утримання.

(Оплески на українських та білоруських лавках).